

AMERİKALILARA AMERİKA'DA TÜRKÇE ÖĞRETMEK "AMERİKAN BARIŞ GÖNÜLLÜLERİ ÖRNEĞİ"*

Genç Osman GEÇER**

Gökhan EŞEL***

Geliş Tarihi: Haziran, 2017

Kabul Tarihi: Eylül, 2017

Öz

Amerikan Barış Gönüllüleri Örgütü, 1960 yılı ABD başkanlık seçimi kampanyası sırasında, Demokrat Parti'nin adayı ve Massachusetts Senatörü olan, John Fitzgerald Kennedy tarafından, üniversite gençliğine yönelik bir seçim vaadi olarak açıklanmıştır. Kennedy'nin seçimlerden başarıyla çıkmasından sonra başkanlığı döneminde faaliyete geçirdiği Barış Gönüllüleri Örgütü'nün amacı: ABD'yi diğer devletlere tanıtmak; diğer milletleri yakından tanımak; az gelişmiş ülkelere sosyal ve ekonomik kalkınmaları hususunda nitelikli işgücü temin etmek, şeklinde ifade edilmişti. Bu amaçlar doğrultusunda; Amerikan Barış Gönüllüleri gönderildikleri ülkelerin hükümetleriyle yapılmış olan protokoller doğrultusunda faaliyetler göstermişlerdir. ABD ile Türkiye Hükümetleri arasında 1962 yılında teati olunan ikili anlaşma çerçevesinde Türkiye'ye de, 1962-1970 yılları arasında toplam 1460 Amerikan Barış Gönüllüsü gönderilmiştir. Bu gönüllüler Türkiye'ye gelmeden önce ABD'de çeşitli üniversite ve kolejler bünyesinde kurulmuş olan hazırlık eğitimi kamplarına alınmışlardır. Kamplardaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin başında lisan öğretimi gelmekte idi. Bu doğrultuda, lisan öğrenimi dersi hazırlık eğitimlerinin en büyük kısmını teşkil etmiştir. Barış Gönüllüleri'nin öğretmenlerinin büyük çoğunluğu ABD'de eğitim gören yabancı üniversite öğrencilerinden oluşmakla birlikte, zaman zaman gönüllülerin gönderileceği ülkelere getirilen üniversite öğretim elemanları da hazırlık eğitimi esnasında görev almışlardır. Bu doğrultuda, Türkiye'ye gönderilecek olanların hazırlık eğitimine alındığı kamplarda Türk öğretmenler de görev almışlardır. Türkçe öğrenimi derslerinde, gramerden başlanarak, temel kelimeler ve cümleler öğretilme yoluna gidilmiş, ardından konuşma pratikleri ile adaylar hazırlanmıştır. Derslere ilaveten, Türkçeyi pekiştirmek amacıyla gönüllülerin katılımıyla çeşitli gündelik oyunlar oynatılmış, temsiller ve hatta çeşitli tiyatro gösterimleri yaptırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Amerikan Barış Gönüllüleri, Türkçe Öğretimi, Türkiye, ABD.

* Bu çalışma, 15-17 Ekim 2015 tarihinde Çanakkale'de düzenlenen VIII. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulan ve sadece özeti yayınlanan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Yrd. Doç. Dr.; Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, gencosmang2@gmail.com.

*** Yrd. Doç. Dr.; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, gesel@diplomats.com.

TEACHING TURKISH TO AMERICANS IN THE USA “PEACE CORPS VOLUNTEERS CASE”

Abstract

The Peace Corps first appeared, just before the presidential election of the USA in 1960, by the Presidential Candidate of the Democrats, Massachusetts Senator John F. Kennedy as a promise to the university youth. It began to act after he had become the president of the USA, by winning the elections. The goals of the Peace Corps were to introduce the USA to the other nations, to know more about them and to assure less-developed countries a superior quality of labor concerning their social and economical progress.

Indeed, Peace Corps Volunteers starts their missions in accordance with protocols signed by the governments of the country which they are sending to work. By the way, Peace Corps Volunteers started coming to Turkey according to the agreement between the USA and Turkish Governments that was signed in 1962. Through this agreement, 1460 Peace Corps Volunteers were in Turkey between 1962-1971. Before coming to Turkey these volunteers were taken under training camps at several universities and colleges in the United States. Language teaching was one of the leading education and training activity at these camps. In this context, language teaching courses constituted the largest part of preparatory training. Citizens of the countries which volunteers will be send for their missions and returned peace corps volunteers have been served at the training lessons as lecturers. The majority of these people are university students whom studying in the United States and also some teaching staff from the universities of the host country have been brought to work during the preparatory training. In this context, the preparation of the volunteers who will be sent to Turkey, have been trained by the Turkish citizens. In those training camps, Turkish language courses starting from grammar, basic words and sentences were taught and then volunteers have been prepared by speaking practices. In addition to these lessons, as to reinforce their language skills, several stage plays have been played and theatre plays have been performed by volunteers in Turkish language.

Keywords: American Peace Corps Volunteers, Turkish Teaching, Turkey, USA.

Giriş

Barış Gönüllüleri Örgütü, 8 Kasım 1960’da yapılan ABD başkanlık seçiminden çok kısa bir süre önce, Demokrat Parti’nin ABD Başkanlığı Adayı olan Massachusetts Senatörü John Fitzgerald Kennedy tarafından, 14 Ekim 1960’da Michigan Üniversitesi Öğrenci Derneğinde yaptığı konuşmada, üniversite gençliğine yönelik bir seçim vaadi olarak ortaya çıkmıştır.¹ Kennedy’nin seçimleri kazanarak başkan olmasından sonra hızla faaliyete geçirdiği örgüt, ABD’de daha önce kurulan birçok kuruluşun yöntem, deneyim ve programlarından etkilenecek şekilde şekillenmiştir. John F. Kennedy’nin seçim kampanyası sırasındaki söylevlerinde ve örgütün kuruluşunun ardından televizyondaki ulusa sesleniş konuşmasında, örgütün amacı “ABD’yi diğer devletlere tanıtmak, onları yakından tanımak, az gelişmiş ülkelere sosyal ve ekonomik kalkınmaları hususunda nitelikli işgücü temin etmek” olarak ifade edilmiştir. Bu

¹ Warren G. Magnuson, *The Speeches of Senator John F. Kennedy Presidential Campaign of 1960*, s.1125.

doğrultuda Barış Gönüllüleri gönderildikleri ülkelerin hükümetleriyle yapılmış olan protokoller doğrultusunda, çeşitli alanlardaki programlar çerçevesinde çalışmışlardır.²

ABD ile Türkiye Hükümetleri arasında 1962 yılında teati edilen ikili anlaşma doğrultusunda Türkiye'ye gelmeye başlayan Barış Gönüllüleri'nin faaliyetleri, kamuoyunda oluşan, siyasi ve sosyal çeşitli tepkiler nedeniyle 1970 yılında durdurulmuş ve son Barış Gönüllüsü ise 1971 yılı Şubat ayında Türkiye'den ayrılmıştır.³

Barış Gönüllüleri Örgütü Genel Merkezi 1962-1971 yılları arasında Türkiye'de toplam 1460 gönüllünün bulunmuş olduğunu belirtmektedir. Barış Gönüllüleri Türkiye'de, başta İngilizce öğretimi olmak üzere, toplum kalkınması, tarım ve hayvancılık, sağlık ve sosyal hizmetler ile turizm alanlarında görev alarak, Anadolu'nun hemen her bölgesinde il merkezlerinin yanı sıra, ilçe, belde ve köylerde faaliyette bulunmuşlardır. Buna ilave olarak Türkiye'de buldukları süre zarfında edindikleri izlenimleri, gözlem ve deneyimleri ülkelerine döndükten sonra çeşitli vasıtalarla kayıt altına almışlar ve makale, roman, hikâye, hatıra, mektup ve bazı bilimsel çalışmalar şeklinde yayınlamışlardır.

Amerikan Barış Gönüllüleri'nin Eğitimi

Eğitim almak üzere seçilen Barış Gönüllüleri, kendilerine gönderilen mektupta belirtilen kolej veya üniversitelerde, belirtilen tarihlerde hazırlık eğitimine başlamaktadırlar. Adayların niteliklerine göre on ilâ on iki hafta süren hazırlık eğitimlerinin bir kısmı ilerleyen yıllarda gönderildikleri ülkelerde de yapılmaktadır. Yılın herhangi bir zamanında gerçekleştirilebilen hazırlık eğitimlerinin genellikle haziran ortasında başlatılmasının temel gerekçesi ise öğrencilerin katılımını sağlamaktır. Bir diğer gerekçe ise, kurslar yatılı olduğu için, üniversitelerin öğrenci sayısının azaldığı yaz aylarında yurt sıkıntısı çekilmemesidir. 1964 yılında Barış Gönüllüleri için açılan hazırlık eğitimi kursları ABD genelinde yetmiş yükseköğrenim kurumunda gerçekleştirilmekte ve örgüt tarafından bu kurumlara aday başına bir hafta için iki yüz ABD doları ücret ödenmekte idi.⁴

Barış Gönüllüleri'ne hazırlık eğitimleri süresince gidecekleri ülkeye ve görev yapacakları alanlara göre özel dersler verilmiştir. Haftanın altı günü ve günde on saat olarak planlanan derslerde ağırlık gidilecek ülkenin dili ve kültürünün öğretilmesi olmaktadır. Gönüllülerin hazırlık eğitimlerinde hangi dersleri aldıklarına örnek olarak; Türkiye'ye gönderilmek üzere Oregon Eyaleti Portland Devlet Kolejinde 21 Haziran–21 Temmuz 1965 tarihleri arasında hazırlık eğitimi alan grubun dersleri örnek olarak gösterilebilir. 1959 yılında

² Altan Uslu, *Başkan Kennedy'nin Nutukları*, s.156-160.

³ Gökhan Eşel, *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, s. 10.

⁴ George Sullivan, *The Story of The Peace Corps*, s. 65.

Ortaoğu Araştırmaları Merkezi'nin kurulduğu Portland Devlet Koleji bünyesinde bölge ile ilgili uzmanlar görev yapmakta idi. Bu nedenle bu kurumun hazırlık eğitimi için seçilmiş olması Barış Gönüllüleri'nin hazırlık eğitimlerine ne kadar önem verildiğinin açık bir ifadesidir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde çalışmak üzere gönderilecek olan Barış Gönüllüleri için hazırlanan eğitim programı incelendiğinde, iki yüz otuz sekiz saatlik toplam eğitimlerinin, on altı saatlik kısmı saha çalışmaları (area studies) adı verilen ve gidilecek olan ülkenin politik ve kültürel yapısının anlatıldığı derslerin oluşturmakta olduğu görülmektedir.⁵ Görev alanında gerekecek olan bilgi ve becerilerin aktarıldığı teknik çalışmalar (Technical Studies) için de yine on altı saat ayrılmıştır. Amerikan çalışmaları ve dünya meseleleri “American Studies and World Affairs” başlıklı bir diğer derste ise; ABD'nin dünya sahnesindeki rolü ve uluslararası meseleler ile ilgili bilgiler aktarılmakta idi. Bu ders için de kırk saatlik bir zaman dilimi ayrılmıştır. Beden eğitimi ve eğlence “Physical Education and Recreation” başlıklı bir başka ders için de on altı saat ayrılmış ve bu derste gönüllülere gidecekleri ülkelerdeki oyunlar uygulamalı olarak verilmektedir.

Lisan Eğitimi

Lisan eğitimi “Language Training” dersi, yüz yirmi (120) saat ile hazırlık eğitiminin en büyük kısmını teşkil etmekte idi. Bu derste gramerden başlayarak, temel kelimeler ve cümleler öğretilmekte ve ardından konuşma pratikleri ile adaylar gidecekleri ülkeye hazırlanmaktaydılar. Görev alanlarına göre teknik terimler de yine bu dersin muhtevasını teşkil etmekte idi.

Hazırlık eğitimi sırasında adayların gidecekleri ülkelere yönelik olarak aldıkları dersleri vermek üzere eski Barış Gönüllüleri ve gidilecek ülkelerin vatandaşları da, eğitmen olarak görev yapmışlardır. Bu kişilerin büyük çoğunluğu ABD'de eğitim gören üniversite öğrencilerinden oluşmakla birlikte zaman zaman gönüllülerin gönderileceği ülkelere getirilen üniversite öğretim elemanları da hazırlık eğitimi esnasında görev almışlardır. Bu doğrultuda; Türkiye'ye gönderilecek olanların hazırlık eğitimine alındığı yerlerden biri olan Portland Devlet Kolejinde 1965 yılında yirmi üç Amerikalı'nın yanı sıra, on dört Türk hazırlık eğitiminde eğitmen olarak görev almışlardır. 1968 yılında Barış Gönüllüsü olarak Türkiye'ye gelen Bay ve Bayan Anderson da hazırlık eğitimleri sırasında kendilerine eğitim veren Türkler olduğunu ifade etmişlerdir.⁶ Anderson çiftinin, 21 Haziran - 13 Eylül 1968 tarihleri arasında, Teksas Üniversitesi bünyesinde katıldıkları hazırlık eğitimlerine dair kendilerine verilen program kitapçıklarında da, Türk görevlilere dair bilgiler mevcuttur. Anderson çiftinin de aralarında bulunduğu, doksan iki kişilik (16. grup) Barış Gönüllüleri'ne verilen hazırlık eğitiminde görev

⁵ *The Peace Corps Turkey METU-RCD Training Program*, Portland State College, Portland, Oregon 1965, s.26-32. (Barış Gönüllüleri'nin hazırlık eğitimi program kitapçığı)

⁶ Barış Gönüllüleri *Patrick ve Patricia Anderson* ile yapılan mülâkat, Seattle, Fallcity, 28 Ağustos 2010.

alan elli üç kişiden oluşan personelin, on dokuzu Türk asıllıdır. Aralarında Türkiye’de görev yapmış olan eski Barış Gönüllüleri’nin de bulunduğu bu eğitimcilerin isimleri de bu kitapçıkta yer almaktadır.⁷

Türkiye’ye gönderilecek olanların hazırlık eğitimine alındığı yerlerden biri olan Portland Devlet Kolejinde 1965 yılında yirmi üç Amerikalı’nın yanı sıra on dört Türk, hazırlık eğitiminde eğitimci olarak görev almışlardır.⁸ Bunlar:

1- Barış Gönüllüleri’nin ABD’deki Türkçe eğitimi koordinatörü Boğaziçi kökenli o zaman Robert kolejini hocası olan Dr. Hikmet Sebüktekin ve Eşi,

- 2- Yalçın Bayer
- 3- Ayşe Budak
- 4- Selim Budak
- 5- Hacer Ülkü Erzurumlu
- 6- Hacik Erzurumlu
- 7- Esin Gençoğlu
- 8- M. Nüzhet Gençoğlu
- 9- Sabiha Özgür
- 10- Ali Uğur Tuncer
- 11- Olcay Tüzmen
- 12- Latife Üçüncüoğlu
- 13- Nail G. Yücel
- 14- Nuri Yücel

25 Haziran - 17 Ağustos 1967 tarihleri arasında Türkiye’ye gönderilmek üzere Kaliforniya Eagle Rock’da bulunan Occidental Kolejinde hazırlık eğitimine alınan gönüllülere, haftada otuz saat olmak üzere, sabahdan öğleye kadar Türkçe dersleri verilmekte, ardından kültürel çalışmalar üzerinde durulmakta idi.⁹ Cumartesi günleri Türkçe deneme sınavları yapılmakta ve böylece gönüllülerin seviyeleri takip edilmekte idi. Ayrıca yine Türkçe tiyatro oyunları yoluyla lisan pratikleri geliştirilmeye çalışılmakta idi. Daha önce Türkiye’de görev yapmış olan bazı eski gönüllüler de hazırlık eğitimleri sırasında yeni gönüllüler ile ilgilenmekte ve onlara tecrübelerini aktarmaktaydılar. Yerleşkedeki eğitimleri sırasında deneme sınavları haftada bir olarak yapılmakta iken, son bir önceki hafta yoğunlaşan program doğrultusunda, adaylara hafta boyunca sınavlar yapılmaktaydı. Son olarak yapılan ve ağırlıklı olarak lisan soruları içeren final sınavının ardından ise Barış Gönüllüsü adayları içerisinde elenenler de

⁷ *Peace Corps Programs Office Turkey-Education*, The University of Texas, Austin 1968, s. 1-7.

⁸ Eşel, *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Türkiye’deki Faaliyetleri*, s.40.

⁹ “80 Peace Corpsmen Will Train in Turkey”, *Los Angeles Times*, 25 Temmuz 1967, s. 2.

olabilmekte idi. Nitekim Barış Gönüllüsü Dick Janzig, Occidental Kolejdeki hazırlık eğitiminden iki kişinin, bu final sınavı sonrası elendiğini ifade etmektedir.¹⁰

Örgütün ilk yıllarına dayanan istatistikler; Barış Gönüllüleri'nin yüzde on sekizinin çeşitli nedenlerle hazırlık eğitimini tamamlayamadığını, yüzde on kadarının ise, iki yıllık hizmet süresini tamamlayamadığını göstermektedir.¹¹

Hazırlık eğitim safhalarını başarı ile tamamlayan adaylar, kısa bir süre içerisinde görev alacakları ülkelere doğru yola çıkarılmaktadırlar. Barış Gönüllüleri'ne, gittikleri ülkelere ve görev alanlarına göre değişmekle birlikte, kimi zaman görev yapacakları ülkelerde de kısa süreli eğitimler verilmektedir. Türkiye'ye gelen Barış Gönüllüleri'nden bir kısmına, İstanbul Robert Kolej (Boğaziçi Üniversitesi) ya da Orta Doğu Teknik Üniversitesinde bu doğrultuda, altı ilâ sekiz hafta süren, uyum sağlama ve lisan eğitimleri verilmiştir. Nitekim Occidental Kolejde hazırlık eğitimini tamamlayan Barış Gönüllüleri'ne 18 Ağustos - 25 Eylül 1967 tarihleri arasında da Orta Doğu Teknik Üniversitesinde bir hazırlık eğitimi verilmiştir. Barış Gönüllüleri, burada günde üç farklı saatte olmak üzere Türkçe dersleri ve periyodik olarak da sağlık ve kültür dersleri almışlardır.¹²

Türkiye'de Lisan Eğitimi ve Uyum Sağlama

Amerikan Barış Gönüllüleri, ABD'deki çeşitli üniversitelerde katıldıkları ve 9 ilâ 12 hafta süren, hazırlık eğitimlerinin ardından Türkiye'ye gelmişlerdir.¹³ Türkiye'de de 3-8 hafta süren çeşitli uyum eğitimlerinden geçen Barış Gönüllüleri, bu eğitimlerini; Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve İstanbul'da ise o zamanki ismi Robert Kolej olan Boğaziçi Üniversitesinde almakta idiler. Bu eğitimleri sırasında Barış Gönüllüleri'ne başta Türkçe konuşma derslerinin yanı sıra, Türkiye coğrafyası ve Türkiye'deki eğitime ilişkin genel bilgiler verilmekte idi.¹⁴ Barış Gönüllüleri'nin Türkiye'deki uyum eğitimleri; yıllara, gelen gruplara ve görev yapacakları alanlara göre; zaman ve ders içerikleri noktasında çeşitli farklılıklar göstermiştir. Bu doğrultuda; Türkiye'de “Kırsal Toplum Kalkınması” alanında faaliyette bulunacak olan Barış Gönüllüleri'nin 21 Haziran - 21 Temmuz 1965 tarihleri arasında ABD'nin Oregon Eyaleti, Portland Devlet Kolejindeki eğitimlerinin ardından, 26 Temmuz - 24

¹⁰ Barış Gönüllüsü Dick Janzig tarafından hazırlanan e-kitap, Chapter 2, s. 3-9.

<http://www.yenigeldi.com/Book/chapter%202c.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2011)

¹¹ Lawrence F. Lihosit, *Peace Corps Chronology*, iUniverse Inc, Bloomington 2011, s. 8.

¹² Barış Gönüllüsü Dick Janzig tarafından hazırlanan e-kitap, Chapter 2, s. 22.

<http://www.yenigeldi.com/Book/chapter%202c.pdf> (Erişim Tarihi: 25.09.2011.)

¹³ Bob Diebold, “Occidental College Training 55 Volunteers for Duty in Turkey”, *Los Angeles Times*,

7 Ağustos 1966, s.15.

¹⁴ “Peace Corps Unit Finishes Training Course in Turkey”, *The New York Times*, 13 Eylül 1964, s. 2.

Eylül 1965 tarihleri arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde devam ettikleri eğitimleri esnasında aldıkları derslerin içerikleri şöyledir:¹⁵

- 1- Türkçe: 195 ders saati
- 2- Toplum kalkınmasına ilişkin konular: 25 ders saati
- 3- Türkiye'ye dair bilgiler: 45 ders saati
 - Türk Tarihi
 - Türkiye'nin siyasal, ekonomik ve sosyal yapısı
 - Kültür dersleri (şarkılar, oyunlar, danslar vb.)
- 4- Köy ve Köylüye dair bilgiler: 20 ders saati
 - Köyde dört mevsim boyunca yaşam
 - Köylü psikolojisi ve köyde önderlik
 - Köyde din, doğum, evlenme, ölüm adetleri
 - Köyde misafirlik (Misafirlikte nasıl davranmalı?)
 - Köylünün haftalık yaşantısı

Eğitimlerinin ardından Amerikan Barış Gönüllüleri, Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki görev alanlarına gönderilmişlerdir. Lisan eğitimi sırasında kendilerine standart Türkçe öğretilen Barış Gönüllüleri görevlendirildikleri köy ve kasabalarda mahalli dil özellikleri dolayısıyla çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Ancak bu zorluk ironik bir biçimde yer değiştirmiş ve iki yılın sonunda bu defa da mahalli Türkçe öğrenen Barış Gönüllüleri şehirde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Heath Lowry'nin Balıkesir'in Bereketli köyünden İstanbul'a geldiğinde yaşadığı hadise buna iyi bir örnektir.¹⁶

1965 - 1966'da Barış Gönüllüleri'nden John ve Michaelle Hymes Antakya merkez köylerinden birinde görevlendirilirler. Ancak bu köyde Arapça konuşulduğu için John ve Michaelle Hatay valiliğine müracaat ederek Türkçe konuşulan bir köyde görev yapmak istediklerini belirtmişlerdir.¹⁷ Bunun üzerine valilik makamı bu kişilerin Hatay ili Dört Yol ilçesi Başlamış Köyüne gönderilmesine karar vermiştir.¹⁸

¹⁵ Müslim Özbalkan, *Gizli Belgeler ile Barış Gönüllüleri*, s.183-185.

¹⁶ Heath Lowry, Barış Gönüllüsü olarak Balıkesir'in Bereketli köyünde görev yaparken Türk asıllı kız arkadaşıyla İstanbul Osmanbey'deki Site Sineması'na giderler. Çıkışta Heath Lowry kaldırım üzerinde çiçek satan bir Roman kızına yaklaşarak köylülerin kullandığı bir ifadeyi çiçekçi kıza söyler. Lowry'nin kız arkadaşı oradan hızla uzaklaşır ve sonrasında arkadaşı Heath'e, kullandığı ifadenin küfür olduğunu ve bunu bir daha kullanmaması gerektiğini, bu durumdan çok utandığını ifade eder. <http://tv.haberturk.com/programlar/video/tarihin-arka-odasi-23-mart-2013-osmanli-akincilari-18/86078> (Erişim Tarihi: 28.09.2015).

¹⁷ Hatay ili Başlamış Köyü'nde yaşayan 1931 doğumlu Hüseyin Geçer ile 13 Haziran 2010 tarihinde yapılan görüşmede edinilen bilgidir.

¹⁸ Başlamış Köyü o zamanlar Dört Yol ilçesine bağlıdır. 19 Haziran 1987'de Erzin ilçe olmuş ve Başlamış Köyü buraya bağlanmıştır.

Barış Gönüllüleri Türkçeyi ne kadar iyi öğrenmişlerse “Kırsal Kalkınma Projesi”nde o kadar başarılı olmuşlar ve buldukları köy veya kasabanın insanlarıyla o derece hızlı iletişim kurarak çabucak kaynaşmışlardır. Bunlardan biri 1965-1967 yılları arasında, Niğde, Ulukışla, Ali Hoca Köyü’nde bulunan Thomas E. Reinhard isimli Barış Gönüllüsü örneğinde karşımıza çıkmaktadır. Thomas E. Reinhard bulunduğu köyde kısa sürede halkın güvenini kazanmıştır. Boş zamanlarında köylüye yardım eden Reinhard, bir gün köy bakkalının mal almak üzere ilçeye inmesi üzerine bakkal gelene kadar dükkâna göz kulak olması istemesi üzerine yaşadığı olayı aynı köye 2012 yılının Eylül ayında yaptığı ziyarette aktarmıştır.¹⁹Thomas E. Reinhard, görev süresi bittikten sonra ABD’ye dönmek üzere İstanbul’a giderken köylülerden birinin kendisine İstanbul’da askerlik yapan oğullarına verilmek üzere bir miktar para verdiklerini belirtir. Askere yollanan parayı yerine ulaştıran Reinhard, nizamiyede askerle bir fotoğraf çekinmiş ve bu olayı kendisine duyulan güvenin bir ifadesi olarak nitelemiştir.

Barış Gönüllüleri’nden bazıları Türkçeyi öğrenmek ve Türkiye’de kalmaktan dolayı Türk kültürüne ve tarihine ilgi duymuşlar ve bu sahada ciddi bilim insanları olmuşlardır. Bunlar arasında Osmanlı Dönemi Türk tarihçisi Heath Lowry, -kendisi bugün Türkiye’de bir vakıf üniversitesinde hâlen tarih profesörü olarak görev yapmaktadır- dikkat çekici bir örnektir. Heath Lowry 1964 yılında Balıkesir’in Bereketli köyünde Barış Gönüllüsü olarak 18 ay görev yapmış bir Amerikalıdır.

Bir diğer önemli bilim insanı ise “Türk Romanı (İlk Dönem 1872-1900)” adlı eserin yazarı Robert P. Finn’dir. İlk baskısı İstanbul’da Bilgi Yayınevi tarafından 1984 yılında yapılan eser, Türk edebiyatı tarihi için önemli bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Robert P. Finn de Türkiye’de 1967-69 yılları arasında Tokat’ın Turhal ilçesinde görev yapmış bir Amerikan Barış Gönüllüsü’dür. Barış Gönüllüleri’nin 15. Grubuyla Amerika’dan Türkiye’ye gelen Robert P. Finn bu görevini tamamladıktan sonra Türkoloji alanındaki çalışmalarını devam ettirmiştir. Finn, Türkoloji sahasındaki akademik faaliyetlerini hâlen ABD’de bir üniversitede sürdürmektedir.

Türkiye’de görev yapan Barış Gönüllüsü Dick Janzig, Amerika’ya döndükten sonra Türkiye ile ilgili anılarını fotoğraflarla da desteklediği bir kitapta toplamış ve internette yayınlamıştır. Bu yayın içerisinde bazı Türkçe kelime ve kavramların Türkçe aslı gibi yazıldığı dikkat çekmektedir. Bugün Türk araştırmacıların bile tercüme telaşına kapıldıkları bu kelimelerin Amerika’da, hem de İngilizce yayınlanan bir kitapta, Türkçede yazıldığı şekliyle yer alması Barış Gönüllüleri’nin Türkçeyi benimsemeleri ile açıklanabilir sanırım. Sözgelimi şu ifadeler aynı ile yer almaktadır ve bu ifadelerin İngilizcesi paranteze alınmıştır:

¹⁹ Eşel, s. 112.

Tavla, Atatürk Bulvarı, dolmuşlar, küçük köşk (trafik polisi idare yeri anlamında) (kiosk), *Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Büyük Ankara Oteli* (Grand Ankara Hotel), *Zafer Bayramı* (Victory Holiday), *çok kısa kesmeyin, kenarları alın* (not too short, trim the edges), *çaycı* (tea seller), *Bahçelievler* (houses with gardens), *Maltepe Camii* (mosque), *pazar* (bazaar), *çesme* (public fountain), *çay evi* (tea house), *Temmuz* (July), *Osmanlı* (Ottoman), *fayton* (phaeton, horse-drawn taxi), *şalvar, medrese* (religious school), *müze* (museum), *tekke-ler* (lodges), *İnce Minare Medresesi* (Thin Minaret School), *Gençlik Parkı* (youth park), *şadırvan* (fountain for ritual ablutions), *kiralık* (for rent), *kapıcı* (janitor), *turizm büro*, *Boğaziçi* (the Bosphorus), *Haliç* (the Golden Horn), *Yeni* (new) *Camii*, *Kapalı Çarşı* (covered market), *otobüs garajı* (bus depot), *Sultan Ahmet Camii* (Blue Mosque 1609), *Süleymaniye Camii vb.*

Sonuç

Amerikan Barış Gönüllüleri gönderildikleri diğer ülkelere olduğu gibi, henüz Türkiye'ye gelmeden ABD'deki hazırlık okullarında başladıkları Türk dilini ve kültürünü öğrenme süreçlerini gerek toplu kurslar ve gerekse bireysel çabaları ile Türkiye'de de pekiştirmişler ve böylece hem Türkiye'nin uluslararası tanınırlığına hem de Türkçenin bilinir bir dil olmasına da hizmet etmişlerdir. Elbette bu hizmet tayin ve tespit edilmiş ve dâhi öngörülmuş bir hedef değildir, doğal bir seyir sonucunda ortaya çıkmış ve bu projeden Türk dili, kültürü ve diğer alanlar da payına düşeni almıştır. Bu programın sonunda Heath Lowry gibi bir Türk tarihçisi ve Robert P. Finn gibi bir de modern Türk edebiyatı eleştirmeni yetişmiştir. Amerikan Barış Gönüllüleri gönderildikleri diğer tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de hedeflerini gerçekleştirebilmek adına etkili bir iletişim becerisi kazanabilmeyi önemsemişlerdir. Bu doğrultuda sadece kurslarla da yetinmeyerek bizzat halk içerisinde bulunarak, kimi zaman kahvehanede, kimi zaman düğünlerde ve hatta camilerde cuma vaazlarını dinlerken dâhi görünmüşlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin bugün uluslararası alanda başlıca aktörler arasında bulunmasında şüphesiz Amerikan Barış Gönüllüleri'nin faaliyetlerinin büyük katkısı olmuştur. Zira 1960'lı yıllardan başlayarak yurtdışındaki görev sürelerine tamamlayan Amerikan Barış Gönüllüleri'nin, yabancı dil bilen bölgesel uzmanlar ve kimi zaman da diplomatlar olarak ABD Dışişleri Bakanlığı bünyesinde ve yahut üniversitelerin çeşitli stratejik araştırma merkezlerinde görevlendirildikleri anlaşılmaktadır. ABD'nin bölgesel ve küresel hegemonya oluşturması yolunda alt yapının hazırlanmasında rol alan Amerikan Barış Gönüllüleri'nin çalışmaları bu noktada ABD'nin işini kolaylaştırmaktadır. Her ne kadar Türkiye'deki faaliyetleri 1971'de resmen son bulmuşsa da, 1961 yılından beri 200'e yakın ülkenin birçoğunda hâlen aynı prensiplerle faaliyet gösteren Amerikan Barış Gönüllüleri'nin görev yaptıkları ülkelere dair

topladıkları bilgiler ve hazırladıkları raporlar bugün dahi ABD'nin dış politikasında adeta birer yol haritası niteliğindedir. Bu raporlarda, Amerikan Barış Gönüllüleri'nin yerel dile hâkim olmak suretiyle içerisinde buldukları toplumun eğitim, kültür, din, ekonomi, politika, güvenlik ve hatta sağlık gibi çok çeşitli alanları kapsayan detaylı bilgiler yer almaktadır.

Sonuç olarak Amerikan Barış Gönüllüleri meselesinin bu makalenin sınırlılığını aşan ve araştırılmayı bekleyen siyasi, sosyal, iktisadi ve daha pek çok açık veya örtük yönleri bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başta Türkiye olmak üzere gelişmekte olan veya az gelişmiş birçok ülkedeki Amerikan Barış Gönüllüleri'nin faaliyetleri hâlen çeşitli disiplinlerden araştırmacıların eğilmesi gereken önemli bir olgu olarak ortada durmaktadır.

Kaynaklar

- DIEBOLD, B. (1966). Occidental College Training 55 Volunteers for Duty in Turkey. *Los Angeles Times*, 7 Ağustos 1966.
- EŞEL, G. (2016). *Amerikan Barış Gönüllüleri ve Türkiye'deki Faaliyetleri*. İstanbul: İleri Yayıncılık.
- MAGNUSON, W. G. (1961). *The Speeches of Senator John F. Kennedy Presidential Campaign of 1960*. Washington: U.S. Government Printing Office.
- LIHOSIT, L. F. (2011). *Peace Corps Chronology*. Bloomington: iUniverse Inc.
- ÖZBALKAN, M. (1970). *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri*. İstanbul: Ant Yayınları.
- SULLIVAN, G. (1965). *The Story of The Peace Corps*. New York: Washington Square Press.
- USLU, A. çv (1966.) *Başkan Kennedy'nin Nutukları*. İstanbul: Menteş Kitabevi.

İnternet Kaynakları

- JANZIG, D. e-kitap, <http://www.yenigeldi.com/Book/chapter%202c.pdf> (Erişim:25.07.2015)
- The Peace Corps Turkey METU-RCD Training Program, *Portland State College*, Portland, Oregon 1965. (*Barış Gönüllüleri'nin hazırlık eğitimi program kitapçığı*)
- Peace Corps Programs Office Turkey - Education, *The University of Texas*, Austin 1968.
- 80 Peace Corpsmen Will Train in Turkey, *Los Angeles Times*, 25 Temmuz 1967.
- Peace Corps Unit Finishes Training Course in Turkey, *The New York Times*, 13 Eylül 1964.
- <http://tv.haberturk.com/programlar/video/tarihin-arka-odasi-23-mart-2013-osmanli-akincilari-18/86078> *Tarihin Arka Odası, Osmanlı Akıncıları 23 Mart 2013*. (Erişim Tarihi: 28.09.2015).